

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز

معاونت بهداشت

گروه مدیریت کاهش خطر بلایا و حوادث

زمستان ۱۴۰۲

دانستنی های لازم برای

چهارشنبه سوری

بدون آسیب و ایمن

فهرست مطالب

۳	کھ مقدمه
۵	کھ چهارشنبه سوری ، بدعتی در تاریخ کهن ایران.....
۵	کھ اهمیت این جشن.....
۶	کھ نقش آموزش در پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری
۸	کھ چهارشنبه سوری و خطر سوختگی.....
۸	کھ خطر سوختگی و ۸ توصیه
۱۰	کھ چهارشنبه سوری و خطر نابینایی.....
۱۰	کھ خطر نابینایی و ۴ توصیه.....
۱۰	کھ چهارشنبه سوری و خطر انفجار.....
۱۱	کھ خطر انفجار و ۳ توصیه.....
۱۱	کھ چهارشنبه سوری و خطرهای دیگر.....
۱۲	کھ قوانین و مقررات.....
۱۲	کھ نقش آموزش و رسانه های آموزشی و ۳۰ توصیه.....
۱۶	کھ نقش والدین و ۷ توصیه.....
۱۹	کھ پیام های مربوط به چهار شنبه سوری.....

چهارشنبه سوری یکی از سنت های قدیمی ما ایرانیان است که در زمان های گذشته در حد یک آتش بازی مختصر در نقاط از پیش تعیین شده اجرا می گردید و هدف نهایی آن پاک سازی محیط زندگی و برطرف نمودن کدورت های فی مابین اقوام بود تا به هنگام فرارسیدن عید نوروز با دلی پاک و به دور از هرگونه کینه توزی و خصومت شروع سال جدید را جشن بگیرند.

متأسفانه در سال های اخیر مراسم سنتی و زیبای این شب رنگ دیگری به خود گرفته و تبدیل به بازی های خطرناک با مواد منفجره و محترقه گردیده است. آتش زدن بوته های خشک و پریدن از روی آتش به تجمع جوانان در خیابان ها، آتش زدن فشفسه و منفجر کردن ترقه و پرتاب سیگارت تبدیل شده است که می تواند خطرات متعددی را برای بسیاری از هموطنان عزیزمان به دنبال داشته باشد.

آمار ها نشان میدهند که بیشترین آسیب دیدگان چهارشنبه سوری در گروه سنی ۱۰ تا ۲۰ سال قرار دارند و از این میان بیشترین گروه مربوط به دانش آموزان می باشد ، لذا آسیبهای ناشی از مواد محترقه و منفجره یا آتش افروزی چهارشنبه سوری، تهدیدی جدی برای سلامتی افراد (خصوصاً کودکان و نوجوانان) است و هرگونه بی توجهی به نکات ایمنی و سهل انگاری در برپایی مراسم چهارشنبه سوری می تواند زیان های جانی و مالی سنگین و غیر قابل جبرانی را در پی داشته باشد.

یکی از عوامل ضروری برای پیشگیری از حوادث و اتفاقات، ارتقای سطح آگاهی مردم و خصوصاً گروه‌های در معرض خطر است. معلومات، آگاهیها، نگرش، اعتقادات و باورهای افراد در مورد هر موضوعی نظیر حوادث چهارشنبه سوری عوامل مستعدکننده رفتار سالم و پیشگیری از این حوادث را تشکیل می‌دهد. این عوامل در فرد ایجاد انگیزه می‌نمایند تا رفتار خود را تغییر دهد و از بروز این حوادث جلوگیری نماید.

آموزش سبب افزایش آگاهیها در این زمینه می‌گردد، نگرشهای مطلوب را برمی‌انگیزد و نهایتاً مهارتها و رفتارهای پیشگیری از حوادث مذکور را تشکیل می‌دهد. هر اندازه افراد درباره عواملی نظیر ترقه، مواد منفجره و محترقه دیگر و آتش بازی، که احتمال وقوع حادثه را افزایش می‌دهند، بیشتر بدانند در آن صورت بهتر خواهند توانست از احتمال وقوع این حوادث پیشگیری نمایند.

برای پیشگیری از حوادث اسفناکی که در مراسم آتش افروزی چهارشنبه سوری احتمال وقوع آن می‌رود، می‌توان از مدل پیشگیری از حوادث بهره جست. برای این منظور باید مراحل زیر را طی نمود:

(۱) آموزش والدین

والدین نه تنها نیازمند آموزش درباره خطراتی هستند که در سایه استفاده از مواد منفجره و آتش افروزی فرزندان آنها را تهدید می‌کند، بلکه به همان اندازه نیز نیازمند به آموزش درباره مشکلاتی هستند که کودکان در یادگیری راجع به این خطرات، با آنها مواجه می‌باشند. والدین باید در این راستا مسئولیت بیشتری را بپذیرند و بیشتر به فکر سلامت کودکان خود باشند.

(۲) آموزش به کودکان و نوجوانان

کودکان ذاتاً کنجکاو هستند و همزمان با رشد آنها برکنجکاوی و رشد مهارتهایشان افزوده می‌شود که این امر آنها را در معرض خطر قرار می‌دهد. برنامه‌هایی که برای حفاظت بچه‌ها در مقابل صدمات صورت می‌گیرد بایستی کنجکاوی آنها و تغییرات مداوم در مهارتهای آنها را در نظر بگیرد. باید کودکان و نوجوانان را تشویق کرد که از حوادث درک خوبی داشته باشند و به آنها آموزش داد که آنها در مقابل مواد محترقه و منفجره و آتش بازی آسیب پذیر هستند.

(۳) اقدامات محیطی

نوع اسباب بازیها (نظیر ترقه، فشفسه، مواد محترقه)، لوازم بازی، زمینها و میدانهای مختلف تفریح در این زمینه، می‌توانند از عوامل ایجاد حوادث باشند. در واقع اقدامات محیطی، به فراهم آوردن منابع و تسهیلات لازم برای یک رفتار صحیح (نظیر

استفاده درست از مواد محترقه و ترقه و... اشاره می کند و در مورد موضوع مورد بحث، امکانات و تسهیلات می تواند خود ترقه های استاندارد، محیطها و زمینهایی برای ترقه بازی، آتش بازی و حتی قیمت‌های مربوط به مواد محترقه و منفجره استاندارد باشد که فراهم نمودن این امکانات و تسهیلات نقش اساسی در کاهش حوادث چهارشنبه سوری دارد. مجموعه آموزشی حاضر به منظور دستیابی به اهداف فوق توسط معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و با مشارکت سازمانها و ادارات ذیربط تهیه و تدوین شده است. امید آنکه با استفاده از مطالب این بسته آموزشی در پیشگیری و کاهش حوادث چهارشنبه پایانی سال گام مؤثری برداشته باشیم.

چهارشنبه سوری ، بدعتی در تاریخ کهن ایران:

در خصوص پیدایش جشن چهارشنبه سوری برخی محققان معتقدند این جشن یادگار و بازمانده از داستان گذشتن سیاوش از آتش است که طبق یک رسم کهن برای اثبات بی گناهی مرسوم بوده است و به نام وزنگه یعنی آزمایش ایزدی اجرا می شده است. در این داستان سیاوش برای اثبات بی گناهی و پاکدامنی خود ،

چهارشنبه پایانی سال ۱۰۱۳ پیش از میلاد ، از میان خرمن آتش با اسبش به سلامت می گذرد و هرساله در چنین روزی ، یعنی آخرین شب چهارشنبه سال ، مردم برای دفاع از عفت و پاکدامنی سیاوش از آتش می گذشتند. پس از ورود اسلام و سلطه اعراب به ایران ، این جشن به نام چهارشنبه سوری معروف شد و روزی مشخص برای آن در نظر گرفته شد . یکی از علل مطرح در این زمینه ، منحوس بودن چهارشنبه در نزد اعراب است و مهم تر اینکه اصلا در تقویم ایرانیان ، روزی به اسم چهارشنبه وجود نداشته است.

اهمیت این جشن:

جشن سوری یادآور گوشه ای از تاریخ کهن این آب و خاک است. در کتاب بخارا آمده است منصور بن نوح ، از شاهان سامانی ، در نیمه نخست سده چهارم هجری ، این جشن را برگزار می کند که سبب آتش سوزی در قصر او نیز می شود. جای خوشبختی است که ما ایرانیان با گذشت این همه سال، جشن سوری را هر ساله به شکل ها و گونه های مختلف و ادغام

شده در فرهنگی ایرانی اسلامی برگزار می کنیم، درحالی که شواهد نشان از رو به فراموشی رفتن اصل این جشن مفرح و بزرگ دارد؛ تحریفی که جشن سوری را به جشنواره ای جدید اما بی ریشه تبدیل کرده است.

در گذشته های نه چندان دور و پس از ورود اسلام به ایران، مردم برای هماهنگ کردن فرهنگ با اعتقادهای دینی شان و برای رونق بخشیدن به این آداب و رسوم زیبا، مراسمی تفریحی به آن الحاق کرده اند و آن را بنا بر گویش خود به نام های مختلفی چون گول چارشمبه، گوله گوله چارشمبه، کوله چووارشمبه، چووارشمبه کولی، و چارشمبه سرخی می نامیدند.

👉 نقش آموزش در پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری:

یکی از عوامل ضروری برای پیشگیری از حوادث و اتفاقات، ارتقای سطح آگاهی مردم و خصوصاً گروههای در معرض خطر است. معلومات، آگاهیها، نگرش، اعتقادات و باورهای افراد در مورد هر موضوعی نظیر حوادث چهارشنبه سوری عوامل مستعدکننده رفتار سالم و پیشگیری از این حوادث را تشکیل می دهد. این عوامل در فرد ایجاد انگیزه می نمایند تا رفتار خود را تغییر دهد و از بروز این حوادث جلوگیری نماید. عموم مردم بر این باور هستند که حوادث گریزناپذیرند اما این طرز برخورد جبری بایستی کنار گذاشته شود. یک باور نادرست دیگر نیز وجود دارد که حادثه برای دیگران اتفاق می افتد و برای من اتفاق نمی افتد، چون من همیشه مراقب هستم، که این نیز باید اصلاح شود.

آموزش سبب افزایش آگاهیها در این زمینه می گردد، نگرشهای مطلوب را برمی انگیزد و نهایتاً مهارتها و رفتارهای پیشگیری از حوادث مذکور را تشکیل می دهد. در واقع شایسته است بگوییم که اگر حادثه یک بیماری می باشد، «آموزش» واکسن

آن است. هر اندازه افراد درباره عواملی نظیر ترقه، مواد منفجره و محترقه دیگر و آتش بازی، که احتمال وقوع حادثه را افزایش می دهند، بیشتر بدانند در آن صورت بهتر خواهند توانست از احتمال وقوع این حوادث پیشگیری نمایند.

در جامعه ما حوادث و آسیب‌هایی نظیر حوادث ناشی از مواد محترقه و منفجره یا آتش افروزی چهارشنبه سوری، تهدیدی جدی برای سلامتی افراد (خصوصاً کودکان و نوجوانان) است. با این حال حتی حوادثی که به نظر می رسد بدون هشدار و خبر روی می دهند، اکثرشان نتیجه یک رشته اتفاقات یا نتیجه ترکیبی از اتفاقات و وقایع هستند. تشخیص خطرهای بالقوه در این زمینه به افراد کمک می کند که وارد عمل شده، خود را ایمن نگهدارند. در واقع می توان گفت که از جمله عوامل خطرزایی که بر احتمال وقوع این حوادث می افزایند نگرشهای افراد و رفتارهای ناایمن آنهاست که با آموزش افراد می توان هم نگرش و هم رفتار افراد را تغییر داده و اصلاح نمود. حقیقت این است که آموزش پیش نیاز سلامت است.

تحقیقات نشان می دهند که برنامه های اجتماعی جامع، امیدبخش تر از راهکارهای پیشگیرانه یک بعدی است. این گونه برنامه ها مستلزم مشارکت بخشهای مختلفی نظیر مدارس، خانواده ها، رسانه های جمعی، سیاستگذاران و غیره می باشد. به عبارت دیگر مشارکت دادن تمام بخشهای جامعه در امر پیشگیری از حوادث مربوط به آخرین چهارشنبه سال، در واقع یک بسیج همگانی در این زمینه است و اثربخشی بیشتری نسبت به رویکردهای تک بعدی دارد.

آموزش را جدی بگیریم

پیشگیری از حوادث تلخی مانند حوادث چهارشنبه سوری، مستلزم ارتقای فرهنگ ایمنی است و فرهنگ ایمنی بر سه اصل استوار است: **آگاهی، آموزش و الزام**. بسیاری از والدین، بدون آگاه سازی و آموزش مناسب فرزندانشان، سراغ سومین اصل (الزام) می روند و سعی میکنند با توسل به زور و اجبار، آنها را از کاری منع یا به کاری ترغیب کنند ولی این شیوه معمولاً با شکست همراه است. آگاه سازی و آموزش نوجوانان و جوانان ضرورت دارد و در روند این آگاه سازی باید به شخصیت آنها احترام گذاشت و از جریحه دار کردن غرورشان پرهیز کرد. راه ایمنی از آموزش می گذرد و پیش شرط آموزش، آگاهی است. آگاهی از خطرهای چهارشنبه سوری و شیوه مقابله با این خطرها احتمال بروز حوادث تلخ را در آخرین ماه سال کاهش خواهد داد. خوشبختانه طی سال های گذشته شاهد بهبود رفتار در چهارشنبه آخر سال بوده ایم.

چهارشنبه سوری و خطر سوختگی

شایعترین حادثه ای که در چهارشنبه سوری رخ می دهد، سوختگی درجه یک (سطحی) است ولی سوختگیهای درجه دو (شدید) و درجه سه (شدیدترین نوع سوختگی) نیز در حوادث چهارشنبه سوری، زیاد دیده می شود. درد، تورم، تاول و قرمزی پوست از مهمترین نشانه های سوختگی هستند. در میان نواحی مختلف بدن معمولا سوختگی دست از بقیه شایع تر است و پس از آن، سوختگی صورت و تنه. قطع عضو و عفونت ثانویه، دو عارضه خطرناک از میان عوارض زودرس سوختگی اند و اختلال اعصاب و روان، به ویژه افسردگی، یکی از عوارض دیررس سوختگی. اگر شدت سوختگی خیلی زیاد باشد، حتی گاهی ممکن است کار مصدوم به مرگ نیز بینجامد.

خطر سوختگی و ۸ توصیه :

هدف از درمان سوختگی به حداقل رساندن خطر عفونت و التیام بخشیدن هرچه سریعتر زخم و کاهش ناهنجاری ها از نظر زیبایی می باشد. اگر در این ایام، با مصدومی مواجهه داشتید که دچار سوختگی ناشی از مواد محترقه شده بود، از توصیه های زیر کمک بگیرید:

- ۱- مصدوم را از منبع سوختگی دور کنید و او را آرام کنید و شرایط عمومی وی را ارزیابی کنید. از باز بودن راههای هوایی و تنفس طبیعی او مطمئن شوید. صدایش بزنید یا تکانش بدهید تا از هوشیار بودنش اطمینان حاصل کنید. اگر بیهوش است، سر او را عقب بکشید تا زبانش باعث انسداد راههای هوایی اش نشود و او را گرم نگه دارید.
- ۲- محل سوختگی را با آب سرد و تمیز، حداقل به مدت ۱۰ دقیقه، بشویید و انگشتر، الگو، کمربند، ساعت، زیورآلات و وسایل تنگ و فشارنده را خارج کنید.
- ۳- اگر لباس مصدوم روی عضو سوخته را پوشانده، آن را از بدنش خارج کنید و اگر لباسش به پوست ناحیه سوخته چسبیده است، دورتادور آن را تا محل چسبیده به بدن قیچی کنید.

۴- تاول ها را نترکانید چون آنها مانند پانسمانی مناسب در محل سوختگی عمل میکنند و آن ناحیه را از آلودگی های محیطی در امان نگه می دارند. فقط در صورتی باید محل سوختگی را به طور کامل پاکسازی کرد که سوختگی شیمیایی اتفاق افتاده باشد اما این پاکسازی هم صرفاً باید به وسیله پزشکان و در شرایط استریل انجام شود.

۵- با گاز استریل یا یک پارچه تمیز بدون گرک، محل سوختگی را آرام بپوشانید و هرگز از خمیردندان، ماست، سیب زمینی رنده شده و روغن برای تسکین درد و بهبود سوختگی استفاده نکنید زیرا باعث بروز عفونت در محل می شود. به یاد داشته باشید هرگز یخ روی محل سوختگی نگذارید.

۶- برای درمان و پانسمان سوختگی باید به یک مرکز بهداشتی یا درمانگاه مراجعه کنید. در سوختگی های سطحی می توانید با استفاده از پمادهای سوختگی و پوشاندن محل سوختگی با یک پارچه تمیز یا گاز استریل، اقدام کمکی اولیه را انجام دهید تا در زمان مناسب، مصدوم را به مرکز درمانی برسانید اما در سوختگی های شدید و عمیق باید بلافاصله با اورژانس (۱۱۵) تماس بگیرید.

۷- نواحی تناسلی، انگشتان، کف دست، صورت، مخاط ها و چشم از قسمت های بسیار مهم بدن هستند که حتی سوختگی های کوچک آنها هم باید به وسیله پزشک معاینه و درمان شود، بنابراین اگر با کوچکترین سوختگی در این نواحی مواجه شده اید، بلافاصله مصدوم را برای معاینه و درمان به مرکز درمانی برسانید.

۸- اگر منشاء سوختگی مواد نیمه جامد یا مایع است، برای پاک کردن مواد تلاش نکنید. زیرا ممکن است باعث صدمه بیشتر به بافت صدمه دیده شود.

☞ چهارشنبه سوری و خطر نابینایی

اصابت ترکش های ناشی از انفجار مواد محترقه به چشم، باعث بروز آسیب هایی در ناحیه پلک و چشم می شود و گاهی حتی به نابینایی می انجامد. مراجعه سریع به چشم پزشک، در صورت برخورد هر شیئی به چشم، شدت ضایعه را کاهش می دهد. در موارد خفیف، با انجام مراقبتهای طبی یا انجام اعمال جراحی معمولاً می توان بینایی فرد را بازگرداند ولی متأسفانه در موارد شدید، گاهی چاره ای جز تخلیه چشم باقی نمی ماند.

☞ خطر نابینایی و ۴ توصیه:

اگر در این ایام، با مصدومی مواجهه داشتید که دچار آسیب های چشمی ناشی از حوادث چهارشنبه سوری شده بود، از توصیه های زیر کمک بگیرید:

۱- چشم ها و پلک های مصدوم را نمالید و در اولین فرصت به اورژانس چشم پزشکی مراجعه کنید زیرا گاهی آسیبهای چشمی در مراحل اولیه علایم زیادی ندارند و ظاهر بدی ایجاد نمی کنند ولی می توانند عواقب ناگواری داشته باشند.

۲- چشم آسیب دیده را با یک وسیله در دسترس (مانند لیوان یکبارمصرف یا مقوایی که به شکل مخروط درآمده) بپوشانید اما دستمال، پنبه یا گاز را روی چشم قرار ندهید.

۳- از هیچ پماد و قطره چشمی استفاده نکنید و چشم ها را نشویید زیرا گاهی همین کارها ممکن است آسیبهای چشمی را تشدید کند.

۴- تا رسیدن به اورژانس چشم پزشکی از مصرف هر گونه مسکن خودداری کنید و به مصدوم مواد غذایی ندهید تا در صورت نیاز به جراحی، بتوان در اولین فرصت، این کار را انجام داد.

☞ چهارشنبه سوری و خطر انفجار

ترس ناشی از صدای انفجار، یکی از مشکلات رایج چهارشنبه سوری است که گاهی می تواند با تظاهراتی مانند از حال رفتن یا احساس درد در بخشی از بدن، به ویژه قفسه سینه، همراه باشد. این ترس معمولاً در کودکان، سالمندان و زنان باردار با عواقب جدی تری همراه است. همچنین افرادی که به بیماری های قلبی مبتلا هستند، گاهی ممکن است در اثر شوک ناشی از شنیدن این قبیل صداهای غیرمنتظره، دچار حمله قلبی شوند.

انفجار تنها ۲۵۰ گرم مواد محترقه میتواند علاوه بر تخریب شدید یک ساختمان، منجر به شکستن شیشه ساختمان های مجاور تا شعاع زیادی شود. مواد منفجره ترکیبی به قدری حساس هستند که حتی در اثر جابجایی، حمل نقل، وارد شدن ضربه، رسیدن حرارت اندک و حتی گاهی در اثر ارتعاشات صوتی، فعل و انفعالات شیمیایی و قرار گرفتن در محدوده یک فرکانس خاص، خود به خود فعال شده و منفجر می شوند.

☞ خطر انفجار و ۳ توصیه:

اگر می خواهید از این قبیل عوارض چهارشنبه سوری در امان باشید یا اگر می خواهید به مصدومی که در اثر سروصداهای شدید و ناگهانی چهارشنبه سوری از حال رفته، کمک کنید؛ می توانید از توصیه های زیر کمک بگیرید:

۱- شاید ایمن ترین توصیه به تمام خانواده هایی که دوست ندارند با چنین عوارضی روبه رو شوند، این باشد که چهارشنبه آخر سال را در جایی که مطمئن اند کمتر در معرض این قبیل سروصداها قرار می گیرد، بگذرانند یا از گوشگیرهای مناسب برای کاهش صداهای دریافتی (به خصوص برای زنان باردار، کودکان و سالمندان) استفاده کنند.

۲- اگر فرد مبتلا به بیماری قلبی با شنیدن صدای نارنجک یا ترقه از هوش رفت و به زمین افتاد، او را زیاد حرکت ندهید و از اورژانس یا افراد خبره برای بهبود وضعیت او کمک بگیرید. سپس مصدوم را در اولین فرصت به نزدیکترین بیمارستان یا مرکز درمانی برسانید.

۳- اگر بعد از شنیدن صدای ناهنجار دچار تپش قلب، کاهش شنوایی و وزوز گوش شدید در یک فضای آرام استراحت کنید در صورتیکه علائم بعد از مدتی برطرف نشد به مرکز درمانی مراجعه کنید.

☞ چهارشنبه سوری و خطرهای دیگر

چهارشنبه سوری، علاوه بر خطرهای رایجی که ذکر شد، خطرهای دیگری هم دارد. ترکیباتی مانند نیترات پتاسیم، کلرات باریم، آرسنیک و پرکلرات پتاسیم که در مواد محترقه و منفجره به کار می روند، وقتی با اکسیژن یا کربن ترکیب شوند، بسیار خطرناک می شوند و می توانند عوارض شدیدی به دنبال داشته باشند؛ از عوارض پوستی گرفته تا عوارض تنفسی و خونی. مثلاً تماس با ترکیبات نیتراته معمولاً با عوارض پوستی همراه است. ترکیبات ذوب شده نیترات پتاسیم و سدیم نیز می توانند سوختگی های شدیدی به وجود بیاورند و منجر به بروز سردرد، سرگیجه، کاهش عمق تنفس و

خستگی شدید شوند. استنشاق ترکیبات سولفور نیز می تواند به عوارض تنفسی منجر شود. اگر پوست تان نیز با این قبیل ترکیبات آلوده شد، باید بلافاصله آن را با آب فراوان بشویید و به یک مرکز درمانی مراجعه کنید.

📖 قوانین و مقررات:

به استناد قانون مجازات اسلامی هرگونه قاچاق، خرید، فروش و ... مواد منفجره و محترقه به طور غیرمجاز، جرم محسوب شده و مرتکب آن به مجازات مندرج در قانون محکوم می شود.

ماده ۶۱۸ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده) بیان می نماید که هر کس با هیاهو، جنجال، حرکات غیر متعارف یا تعرض به افراد، موجب اختلال نظم، آسایش و آرامش عمومی گردد و یا مردم را از کسب و کار باز دارد، مجازات خواهد شد.

📖 نقش آموزش و رسانه های آموزشی و ۳۰ توصیه:

نقش آموزش و رسانه های آموزشی در کاستن از حوادث تلخ چهارشنبه سوری، انکارناپذیر است. اگر رسانه ها در طول سال، در امر آگاهی بخشی و آموزش به خوبی ایفای نقش کنند، احتمال بروز حوادث مرگبار در این ایام کاهش می یابد. توصیه های زیر، مشتی نمونه خروارند که اگر به درستی و به شیوه های مناسبی به کودکان، نوجوانان و جوانان ارائه شوند، می توانند آمار تلخی های آخر سال را به حداقل برسانند:

۱- وجود یک کپسول آتش نشانی پودری یا در صورت امکان یک شیلنگ آب یا یک خاموش کننده دستی و جعبه کمک های اولیه در حوالی محوط های که در آن آتش روشن کرده اید، ضروری است تا در صورت لزوم، بتوان از آن استفاده نمود. ضمن این که قبل از ترک محل، حتماً باید از خاموش بودن آتش اطمینان حاصل کنید و توسط آب، باقیمانده آتش را کاملاً سرد کنید و جمع آوری نمایید.

۲- از نگهداری، تهیه و ساخت وسایل آتش بازی، ترقه ها و سایر مواد محترقه در منزل و محل کار پرهیز کنید و از آتش بازی در مجاورت وسایل نقلیه ای که حامل بنزین و مواد سوختنی هستند، اکیداً بپرهیزید. بعضی از این مواد خاصیت خود به خودی آتش گیری و انفجاری دارند.

۳- هیچگاه از الکل برای آتش گیری مواد استفاده نکنید. از ریختن مواد سریع الاشتعالی مانند نفت و بنزین نیز بر روی آتش بپرهیزید و از حمل مواد محترقه و آتشگیر و انفجاری، حتی به مقادیر بسیار کم، در جیب لباس و کیف خودداری کنید.

۴- از پرتاب فشفشه و موشک بر روی شاخه های درختان، پشت بام و بالکن منازل که از عوامل عمده بروز آتش سوزی است، خودداری کنید و در صورت بروز هرگونه حریق یا حادثه ای، ضمن حفظ خونسردی، در اسرع وقت با سازمان آتش نشانی (۱۲۵) تماس بگیرید و نوع حادثه و نشانی دقیق محل حادثه را اطلاع دهید.

۵- از انداختن ظروف تحت فشار (کپسول ها و اسپری های حشره کش) به درون آتش اکیداً خودداری کنید؛ چرا که این ظروف به علت دارا بودن خاصیت انفجاری، ممکن است ذرات را به سمت خودتان پرتاب کنند و به چشم هایتان آسیب برسانند.

۶- از آتش زدن لاستیک، هیزم و کارتن خالی در واحدهای مسکونی یا در معابر، کوچه و خیابان خودداری کنید؛ چرا که در چنین شرایطی، با تشدید آلودگی هوا، خودتان و اطرافیانتان را در معرض آسیبهای تنفسی قرار می دهید.

۷- هرگز مواد منفجره و محترقه را به طرف افراد دیگر پرتاب نکنید و به هیچ عنوان، این مواد را در ظروف شیشه ای یا فلزی قرار ندهید چون در صورت انفجار، ذرات شیشه یا فلز، به اطراف پرتاب شده و باعث آسیب های شدید خواهند شد .

۸- هرگز آتش را در معابر باریک و در مجاورت پستهای برق یا ایستگاه های تقلیل فشار گاز و پارکینگ های عمومی بر پا نکنید و از برپایی آتش های حجیم و غیرقابل مهار نیز خودداری کنید. همچنین از مواد محترقه و آتش در مجاورت پمپ بنزین ها استفاده نشود.

۹- ترقه بازی و فشفشه اگرچه ظاهراً بی خطرند، ولی اگر به نقاط خاصی از بدن (به ویژه صورت) اصابت کنند، باعث آسیب دیدگی های شدید (و گاهی غیرقابل برگشت) می شوند.

۱۰- اگر دچار سوختگی شدید ، از دویدن خودداری کنید و بلافاصله بر روی زمین بغلتید. یادتان باشد که پتو وسیله مناسبی برای خاموش کردن فردی که لباسش آتش گرفته است می باشد. ولی هرگز از کپسول آتش نشانی برای خاموش کردن مصدومی که آتش گرفته، استفاده نکنید.

- ۱۱- حتی المقدور قبل از برپایی آتش با ریختن مقداری خاک در زیر محل برپایی آتش، از آسیب رساندن به سطح آسفالت معابر جلوگیری نمایید و پس از پایان مراسم در نظافت محله با کارگران شهرداری همکاری نمایید.
- ۱۲- در صورت نگهداری مواد آتش بازی، حتی کم خطر حتماً آن را در جای خشک و خنک نگهداری کنید .
- ۱۳- مواد آتش بازی (محررقه و انفجاری) را از محل های مجاز و مطمئن خریداری کنید. این مواد را از دست فروش ها تهیه نکنید.
- ۱۴- هنگام برافروختن آتش باید توجه داشت که زمین هموار و مسطح محل مناسبی است و بهتر است آتش روی زمین خاکی یا بتونی ایجاد شود.
- ۱۵- صاحبان فروشگاه های مواد شیمیایی و رنگ فروشی ها از فروش هر گونه مواد آتش زا و مواد شیمیایی به کودکان و نوجوانان جداً خودداری نمایند.
- ۱۶- مراقب رفتارهای خطرناک و ناهنجار بوده و در صورت لزوم مراتب را به واحدهای گشتی نیروی انتظامی و یا پلیس ۱۱۰ اطلاع دهید.
- ۱۷- از قرار دادن وسایلی چون کپسول گاز، آمپول و انواع قوطی اسپری ها و حشره کش ها در آتش بدلیل ایجاد انفجار، جداً خودداری نمایید.
- ۱۸- برای نگهداری از مواد منفجره و محترقه، آن را به طور ایمن در یک جعبه و دور از سایر مواد آتش گیر یا گرما و الکتریسته و ... قرار دهید.
- ۱۹- هیچگاه ماده محترقه و منفجره ای که یک بار استفاده شده است را مجدداً استفاده نکنید.
- ۲۰- نگهداری مواد محترقه غیر استاندارد از قبیل اکلیل و سرنج، زرنیخ و کلرات و ... غیر مجاز و برخلاف قوانین بوده و در صورت بروز حادثه می تواند خسارات جبران ناپذیری برای خود و دیگران به همراه داشته باشد.
- ۲۲- با رعایت حقوق شهروندی از پرتاب نارنجک و مواد محترقه به ساختمان ها که موجب آسیب رساندن و بدمنظر کردن آنها و سیمای شهر می گردد، خودداری نمایید.

۲۳- در صورت وجود، حتی الامکان برای روشن کردن آتش از محل های تعیین شده توسط شهرداری منطقه استفاده کنید.

۲۴- از پارک اتومبیل در کوچه ها و معابر تنگ خودداری کنیم چرا که وسایل نقلیه حامل بنزین و مواد سوختی هستند و آتش بازی در نزدیکی آنها در صورت کمترین نشت و حتی در شرایط عادی این وسایل را مبدل به بمبی می گرداند که چاشنی انفجار آن کشیده شده است.

۲۵- در موقع پریدن از روی آتش از لباسهای بلند و گشاد و از نوع سریع الاشتعال استفاده ننمایید.

۲۶- در صورت داشتن مواد محترقه و انفجاری و تمایل به ایجاد آتش حتماً از آن در بیرون محوطه خانه دور از محل مسکونی و جایی که علف های خشک و درختان موجود نیستند استفاده کنیم و از برپایی آتش های حجیم و غیرقابل مهار خودداری کنیم.

۲۷- زنان باردار بهتر است در این شب به جز موارد ضروری از منزل خارج نشوند چون شوک ناشی از انفجارهای مواد محترقه باعث سقط جنین می شود.

۲۸- از طبقات بالا یا پشت بام اقدام به پرتاب نارنجک، فشفسه یا ترقه به سمت خیابان نکنید. این کار ۳ خطر در پی دارد: گیر کردن این مواد به درختان کوچه و آتش گرفتن درختان، برخورد آن ها با عابران پیاده یا برخورد آنها با سیم های برق و خطرات جانبی آن.

۲۹- تماشاچیان (ناظرین بی گناه) و پرسنل ارائه دهنده خدمات (پرسنل نیروی انتظامی، شهرداری، آتش نشانی، اورژانس ۱۱۵ و ...) معمولاً در خطر اصابت ترکش های ترقه ها و مواد منفجره هستند، سعی کنید با حفظ فاصله مناسب از محدوده خطر، در تیررس این ترکش ها نباشید و از نزدیک شدن به افرادی که مسائل ایمنی را رعایت نمی کنند، جداً پرهیزید و مسائل ایمنی را رعایت کنید.

۳۰- برخی برای بر افروختن آتش، شاخه های درخت ها را می شکنند و از آنها استفاده می کنند و یا در کنار درختان و یا داخل بوستان ها آتش روشن می کنند، توصیه می شود از انجام این اعمال خودداری شود و از این طریق فضای سبز و محیط زیست را در معرض نابودی قرار ندهید. از روشن کردن آتش در جنگل و پارک ها خودداری کنید. از مواد محترقه و منفجره و ترقه و فشفسه دست ساز استفاده نکنید.

نقش والدین و ۷ توصیه:

والدین نه تنها نیازمند آموزش درباره خطراتی هستند که در سایه استفاده از مواد منفجره و آتش افروزی فرزندان آنها را تهدید می کند، بلکه به همان اندازه نیز نیازمند به آموزش درباره مشکلاتی هستند که کودکان در یادگیری راجع به این خطرات، با آنها مواجه می باشند. والدین باید در این راستا مسئولیت بیشتری را بپذیرند و بیشتر به فکر سلامت کودکان خود باشند. لذا آموزش به والدین در مورد خطرات احتمالی ناشی از سر و کار داشتن با مواد منفجره و محترقه و نیز در مورد حوادث احتمالی ناشی از آتش بازی و همچنین آموزش آنها در زمینه اصول ایمنی و پیشگیری از این حوادث، نقش مهمی در جلوگیری از بروز چنین حوادثی در این روزهای خجسته دارد.

والدین، پدر و مادر هر دو، می توانند اطلاعات مربوط به اصول پیشگیری از حوادث را آموخته و به فرزندان خود منتقل نمایند. چرا که پدر و مادر بانفوذترین افراد در نزد کودکان و نوجوانان هستند.

از این رو آموزش والدین در زمینه چگونگی پیشگیری از حوادث احتمالی چهارشنبه سوری، نقش مهمی در پیشگیری از بروز این حوادث داراست. در واقع خانواده (پدر، مادر، خواهر و برادران) از عوامل تقویت کننده رفتار هستند.

والدین در پیشگیری از حوادث چهارشنبه سوری، نقش مهمی دارند. آنها می توانند کودکان و نوجوانان خود را با خطرهای آتش بازی آشنا کنند و به آنها بفهمانند که در مقابل مواد محترقه و منفجره، چقدر آسیب پذیرند. بیان برخی از تجربیات ناگوار گذشته می تواند سودمند باشد و بچه ها را هوشیارتر کند. این هشدارها حتی اگر تکراری باشند، خالی از فایده نیستند. والدین می توانند با توجه به توصیه های زیر و به کاربرتن آنها احتمال بروز حوادث تلخ چهارشنبه سوری را کاهش دهند:

۱- بیشتر کودکان، معمولاً به دور از چشم والدین، مواد محترقه و منفجره را خریداری و در جیب، کیف یا کمد اتاق پنهان می کنند اما این مواد، به دلیل درجه آتشگیری پایین، معمولاً زود مشتعل می شوند و گاهی خسارات جبران ناپذیری به بار می آورند. والدین باید علاوه بر توضیح عوارض این مواد آتش زا، با نظارت دقیق بر پول توجیبی کودکان و نحوه هزینه کرد آن در این ایام، نظارت بیشتری بر رفتار و وسایل فرزندشان داشته باشند و مواد سوختنی و آتش زا را از دسترس آنها خارج کنند و با فرزندان در تهیه وسایل آتش بازی بی خطر همراهی کنند.

۲- چهارشنبه سوری، سطحی از هیجان را در بیشتر کودکان و نوجوانان ایجاد می کند که برای آنها خوشایند و لذت بخش است و به همین دلیل، ما به عنوان پدر یا مادر، معمولاً به سختی می توانیم فرزندمان را به کلی از این تجربه هیجانی بازداریم اما می توانیم هیجان آنها را تعدیل و رفتارشان را مدیریت کنیم و شرایطی فراهم کنیم که چهارشنبه سوری برای آنها امن تر شود.

۳- یکی از راه های امن سازی چهارشنبه سوری، این است که خطرهای بالقوه این ایام را به خوبی برای فرزندمان توضیح دهیم و قوانین و چارچوب های تربیتی مان را به او یادآوری کنیم. اگر کودک با ما همکاری کرد، جواب او پاداش و تشویق است؛ اما اگر او را منع کردیم و نپذیرفت، باید برایش شرط بگذاریم و بهترین شرط این است که خودمان هم کنار او حضور داشته باشیم و بر رفتارهایش نظارت کنیم تا خطری تهدیدش نکند. اگر به هر دلیلی چنین امکانی برایمان فراهم نیست، باید لاقلاً یک فرد بالغ مورد اعتماد را همراه کودکمان بفرستیم.

۴- کبریت و مواد آتش زا مانند نفت و بنزین باید خارج از دسترس کودکان نگهداری شود و هرگز نباید به کودک اجازه داد با آتش زدن بوته، هیزم و امثال اینها در محیط خانه یا پارکینگ، جان خود و دیگران را به مخاطره بیندازد.

۵- در پایان شب، بقایای مواد آتش بازی را به سرعت جمع نکنید و حتماً برای این کار، لاقلاً ۱۵ تا ۲۰ دقیقه صبر کنید و بعد از این مدت، آنها را در یک سطل آب بریزید و دور بیندازید. قبل از ترک محل، حتماً از خاموش شدن آتش مطمئن شوید.

۶- اگر فرزندان اصرار به خرید وسایل آتش بازی دارد، با هم به خرید بروید و از محل‌های معتبر مواد کم خطر تهیه کنید. کودکان به هیچ عنوان شخصاً نباید از مواد آتش بازی و محترقه استفاده نمایند. در شادی‌های فرزندان دلبندتان مشارکت کنید تا همیشه نظاره گر گل خنده‌هایشان باشید.

۷- داخل خانه و فضای بیرون خانه (حیاط، حیاط خلوت، انبار، پارکینگ، پشت بام) را واریسی کنید تا اگر کودکان مواد محترقه در آنجا پنهان کرده اند را بیابید.

استفاده از مواد آتش بازی هرگز به طور کامل ایمن نیست، حتی در صورتی که مراقبت کامل صورت گیرد. حوادث نه تنها ممکن است برای کسانی که از آن استفاده می‌کنند به وجود آید، بلکه برای کسانی که این مواد را درست می‌کنند نیز ممکن است اتفاق بیفتد. پس از مکان‌هایی که از مواد محترقه در آن استفاده می‌شود دوری کنید. شما می‌توانید از عینک‌های محافظ یا حداقل عینک‌های طبی خود استفاده کنید.

هشدار درباره خطرات و آسیب‌های چهارشنبه سوری هر سال صورت می‌گیرد ولی متأسفانه همه ساله در آستانه این روز خبرهای ناگواری از قطع عضو، نابینایی و سوختگی‌های شدید کودکان اعلام می‌شود. بهترین کمک در راستای پیشگیری از این سوانح توسط والدین گرامی صورت می‌گیرد، بیایید با آگاهی دادن به فرزندان و مراقبت از آنها، شیرینی آغاز سال نو را با تلخی این حوادث خراب نکنیم.

در صورت بروز هرگونه حریق و یا حادثه ضمن حفظ خونسردی در اسرع وقت با شماره تلفن ۱۱۵ مرکز مدیریت حوادث و فوریت‌های پزشکی و ۱۲۵ ستاد فرماندهی سازمان آتش‌نشانی تماس گرفته و مراتب را با ذکر نوع حادثه و نشانی دقیق اطلاع دهید.

دیگر تلفن‌های مورد نیاز در این روز در جدول ذیل آمده است:

شماره تلفن‌های مراکز امدادی			
۱۳۷	خدمات شهرداری	۱۲۵	آتش‌نشانی
۱۹۴	امداد اداره گاز	۱۱۵	اورژانس
۱۲۱	امداد اداره برق	۱۱۰	نیروی انتظامی

پیام های مربوط به چهارشنبه سوری:

- بیایید شور و شادی چهارشنبه سوری را با یک عمر غم و افسوس عوض نکنیم.
- بیایید سرود شاد زندگی را در صدای مهیب نارنجک و مواد محترقه به سکوت غم انگیز زندگی تبدیل نکنیم.
- با ایجاد سر و صدای ناهنجار و مهیب شادکامی خود را به تلخ کامی دیگران تبدیل نکنیم.
- هرگز سلامتی خود و خانواده را به آتش نسپاریم.
- شادکامی واقعی در شادکردن دیگران است نه در آزار و اذیت دیگران.
- خود را مایه عبرت دیگران نکنیم.
- هرگز سلامتی خود و خانواده را به چالش نکشیم.
- یک لحظه شادی پرخطر به یک عمر نگرانی «مادر» نمی ارزد.
- همواره به خاطر داشته باشیم حادثه فقط برای دیگران رخ نمیدهد.
- برافروختن آتش در دست شماست، اما همیشه اطفای آن در اختیار شما نیست و امکان سرایت آن وجود دارد.
- آسودگی و ایمنی بیشتر با التزام به اخلاق، قانون و نظم عمومی.
- ما نباید برای شاد بودنمان، آسایش دیگران را سلب کنیم و حقوق انسانی دیگران را زیر پا بگذاریم.

منابع:

- گزارش کشوری ثبت و تحلیل آسیب های ناشی از حوادث مربوط به آتش بازی شب چهارشنبه آخر سال، وزارت بهداشت،
- بسته آموزشی و اطلاعاتی «چالش های چهارشنبه سوری»، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده)
- منابع آموزشی ارسال شده از مرکز مدیریت حوادث و فوریت های پزشکی، سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری، نیروی انتظامی، جمعیت هلال احمر

